

Maskulinist.no

Om menns vilkår og muligheter

Seier for familien

Skrevet 11. september, 2013 av Øivind Østberg

Gjennom tre år ble en Oslo-familie med far, mor og tre gutter utsatt for et formidabelt press fra barnevern og politi, som til slutt viste seg grunnløst. Slikt kunne knekket mange. Men med denne familien er det motsatt – den står i dag frem som samlet og velfungerende. Familiens kamp i rettsapparatet endte med seier.

”... levde under et regime av frykt og vold”

Tingretten dømte først familiefaren til fire måneders fengsel. Saken gikk til lagmannsretten hvor aktor ville ha ti måneders fengsel. Å høre aktors og bistandsadvokatens nådeløse prosedyrer, støttet på barnevernets svartmalende vitneforklaringer, og så vente i to uker på lagmannsrettens dom, var den siste pinefulle prøvelse foreldrene måtte gjennom før de fikk resultatet: *Frifinnelse* – dommerne hadde forstått hva saken handlet om! Faren ble ikke bare frifunnet for straff, men også for kravet om oppreisningserstatning til barna på 160 000 kroner, et krav fremsatt av barnas bistandsadvokat.

Moren, som var til stede under hele rettssaken, opplevde det som hun selv, like mye som mannen, var på tiltalebenken. Indirekte var hun klandret for ikke å ha hindret mannens overgrep. Og hun kjente på frykten for at det bildet som ble forsøkt tegnet, av en barneflokk som ”levde under et regime av frykt og vold” som det het i en barnevernsrapport, skulle føre til at barnevernet igjen besluttet å ta barna fra dem. Slik de hadde gjort den augustdagen i 2010 som var begynnelsen på familiens marerittaktige opplevelse av hvordan det norske offentlige apparatet, som er ment å beskytte og hjelpe de svakeste, kan fungere i praksis.

Bakgrunnen for det hele lå i at parets eldste gutt, la oss her kalle ham Petter, fra de tidligste leveår viste, som lagmannsretten forsiktig sier, ”en uvanlig sosial fungering.” Foreldrene ”reagerte på enkelte ting allerede fra amnestadiet, men da lillebroren (som vi her kaller Jon) ble født, reagerte de på at Petter bevisst kunne dytte Jon overende da han forsøkte å begynne å gå.” Familien søkte hjelp for å bli flinkere til å håndtere den spesielle gutten, som bare var fire år da hans fastlege fant grunn til å henvise ham til barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP).

Foreldrene gikk regelmessig til BUP i flere år i forsøk på å bedre innsikten i hvordan Petters til tider totalt grenseløse adferd kunne håndteres. De søkte også hjelp flere andre steder. Fokus ble også satt på hva faren kunne gjøre annerledes, særlig for å ”bli bedre til å kontrollere sitt temperament”. Etter slike hendelser som at gutten for fjerde gang hadde ripet opp naboenes biler og påført skader for titusener av kroner, kunne det nemlig forekomme at faren hevet stemmen i sin tilrettevisning av sønnen. *Slikt kan fort oppfattes som problematisk i Norge*. Så faren fikk innpass på sinnemestringskurs hos Reform – ressurscenter for menn. Dette ble senere brukt mot ham, som bevis på at hans ukontrollerte sinne skapte uhygge hjemme og skremte den lille gutten. Ikke så underlig at gutten kunne komme i skade for å nesten drukne lillebroren sin, og å banke opp en liten nabogutt med en kjepp.

Faren oppsøkte også psykolog for å få hjelp til å forstå situasjonen bedre og til å bearbeide de belastninger han opplevde som oppdrager. Psykologen ble i retten tendensiøst spurt om hun ikke så noe avvikende i farens måte å forholde seg til gutten på. Hun svarte at han var langt mer intelligent og langt mer rasjonell i møte med de utfordringene familien hadde enn en gjennomsnitts-person ville vært. Han hadde ikke behov for sinnemestringskurs.

Bekymrede tanter til barnevernet

Faren hadde selv bakgrunn fra en familie hvor relasjonene mellom de ulike medlemmer var alt annet enn enkle. En av hans søstre hadde hatt et vanskelig forhold til sin mor og hadde hatt ganske alvorlige spiseforstyrrelser. Hun mente at broren var dominerende, og irriterende flink til å snakke for seg. Hun syntes hun så igjen sine egne problemer hos Petter. Og hun snakket med andre familiemedlemmer, særlig sin søster, om hvordan hun oppfattet sine sporadiske treff med Petter og faren. I virkeligheten visste hun lite eller ingenting om hvor alvorlige guttens utageringer kunne være. Og om hvor store anstrengelser familien gjennom flere år hadde gjort for å takle dem. Heller ikke visste hun at situasjonen i familien faktisk var på vei til å bli bedre som følge av foreldrenes systematiske arbeid for å utvikle metoder for å forebygge og kontrollere Petters negative adferd – nettopp på det tidspunkt hvor tanten bestemte seg for å lede an i en samlet delegasjon som meldte sin bekymring til barnevernet.

Etter et mindre sammenstøt mellom far og hans foreldre under sommerferien, lå det til rette for aksjon, i form av samlet oppmøte fra fire familiemedlemmer hos barnevernet for å melde bekymring for situasjonen til Petter, Jon og yngstegutten Morten på 2 år. Barnevernet skrev ned bekymringsmeldingen i sin sedvanlige prosaform. Hver enkelt opplevelse av en eller annen hendelse, i tillegg til hva de hadde hørt fra andre, fremsto som en fellesopplevelse som alle sto bak. Bildet av et voldsregime vokste raskt frem i den unge barnevernpedagogens hode.

Barnevernets representanter ble i retten spurt om de hadde noe kunnskap om begrepet gruppedynamikk. Jo, det hadde de angivelig. Men det lot seg lett konstatere at den kunnskapen ikke var anvendt til noen kildekritikk av de opplysningene som ble fremlagt for dem.

Referatet ble, som vanlig er, ikke forelagt melderne til gjennomlesning, og barnas besteforeldre – som i utgangspunktet ikke hadde noe annet ønske enn at familien skulle få hjelp – tok senere sterkt avstand fra måten deres syn var gjengitt på og hvordan barnevernet reagerte på deres henvendelse.

En klassisk historie – som moren ikke er med på

Petters adferd skyldes at far utsetter barna for alvorlig fysisk og psykisk vold på grunn av sitt sinne. Dette gjorde barnevernet umiddelbart til sin analyse, og de holdt fast på den gjennom hele prosessen. Med andre ord: Hadde far bare vært snill, tålmodig og ikke-autoritær i sin oppdragelse, hadde gutten ikke hatt problemer.

Når det gjaldt mor, var problemet først og fremst at hun var kuet av far og ikke turte stå opp mot mannen til forsvar for barna, mente barnevernet. En klassisk historie som passet godt til barnevernets skjemaer. Det underliggende, uuttalte budskap var ikke til å ta feil av: Det moren skulle gjort, var å ta avstand fra mannen, skille seg fra ham og sikre seg eneomsorgen for barna. Slik kunne barna fått en god og feminin oppdragelse, beskyttet fra farens terrorvelde.

Barnevernet kunne aldri godta morens egen oppfatning av situasjonen, nemlig: Mannen var ganske enkelt den som kunne beskytte både henne selv og de mindre søsknene mot den direkte og alvorlige trusselen som den eldste sønnen utgjorde rent fysisk. Han var videre den eneste som hadde mulighet for å utøve nok autoritet over Petter til å oppdra ham til et sosialt velfungerende menneske. Petter hadde et stort potensiale, mente hun, samtidig som hans utvikling dessverre tok en destruktiv retning.

Akutt plassering – uten forundersøkelser

Barnevernet reagerte med stor handlekraft på den familiære bekymringsmelding. De sendte en anmeldelse til politiet, og de traff vedtak om akutt plassering av alle de tre barna. Uten noe forvarsel eller noen samtale med foreldrene. *Uten å innhente informasjon fra noen av de instanser som hadde hatt tett kontakt med barna og foreldrene gjennom flere år*, som fastlege, barnehage, skole – og BUP. Ingen av disse, som alle er profesjonelle

i sine ulike roller, hadde på noe tidspunkt funnet grunn til å rapportere foreldrene til barnevernet. De ble imidlertid ført som forsvarers vitner for lagmannsretten. De oppfattet det slik at far ikke utøvde vold. De så at han hadde en ekstremt utfordrende oppgave, som han prøvde å håndtere så godt som mulig.

Da barnevernet iverksatte henting av barna for å plassere dem på en institusjon, sørget de for å fortelle at dette skjedde fordi far slo dem, og dette måtte han få hjelp til å slutte med. Lagmannsretten så det slik at dette medførte at de senere såkalte dommeravhør av de to eldste guttene fikk sterkt redusert bevisverdi i straffesaken.

Kryssforhør under psykisk oppløsning og trussel om aldri å få barna igjen

Foreldrene ble informert etter at barna var plassert, med beskjed om at de ikke fikk lov til å ha kontakt med dem, og at det var usikkert om og når de fikk se dem igjen. Barnevernet anså saken som meget alvorlig, fikk de vite. På en skala fra 1 til 10 var denne kanskje 8. I denne situasjonen ble de fortvilte foreldrene gjenstand for inngående utspørring om sin barneoppdragelse. Det var tydelig at barnevernet allerede satt med fasiten, og det eneste foreldrene kunne bidra med, var å kripe til korset, erkjenne sine feil og love bot og bedring. *Det bør ikke være vanskelig å forstå det presset som lå i denne situasjonen.* Høyesterett, som fikk problemstillingen presentert for seg i form av et [prosessuelt spørsmål om barnevernets referater fra disse samtalene kunne brukes som bevis i straffesaken](#), så det imidlertid annerledes. De kunne ikke se at det lå i denne situasjonen noe press på far for å "tilstå" at han hadde slått barna.

Mor fortalte barnevernet at Petter lo når han erfarte at hun ikke kunne håndtere ham. Det gjorde gutten også når han opplevde at han var fysisk sterkere enn henne. Barnevernet reagerte på morens forklaring. *Forklaringen viste at moren hadde en problematisk innstilling til gutten.* At det moren fortalte faktisk var sant, var uinteressant. *Det kunne ikke være sant, for slik er ikke barn.* Mors beskrivelse var problemet, ikke guttens adferd.

Retur til et hjem der foreldrene har mistet all makt

Barna ble tilbakeført til foreldrene etter vedtak i Fylkesnemnda, på tvers av barnevernets innstilling.

Dette var selvsagt en stor glede, men ettervirkningene av utplasseringen var store. Den mellomste gutten fikk en kraftig reaksjon med adferdsproblemer hjemme og på skolen. Han ble av legen henvist til BUP. *Når det gjaldt Petter, nå knapt 8 år gammel, forsto han øyeblikkelig hvilken makt barnevernets intervensjon etter dette ga ham i familien.* Han kunne true med å ringe barnevernet dersom han ikke fikk pizza til middag. Han kunne true med å ringe barnevernet om han ikke fikk is. Foreldrenes autoritet var i en lang periode fullstendig satt ut av kraft.

Å gripe inn fysisk for å beskytte småbrødrene mot eldstemanns utfall ble et høyrisikoforetak. Ikke bare på grunn av trusselen fra barnevernet. Også trussel om tiltale og straff hang over familien. Mor hadde fått en påtaleunnlatelse for å reagere fysisk mot Petter ved en tidligere anledning da Petter holdt sin lillebror under vann i badekaret, og hun måtte regne med at det kunne bli fengsel om hun grep inn mot ham igjen.

Barnevernet henla etter hvert saken. Det gjorde de etter å ha møtt stor motbør fra hjelpeapparatet for øvrig, som ville satse på familien og ikke støttet barnevernets syn på nødvendigheten av omsorgsovertagelse. Men barnevernet gjorde det uten på noe tidspunkt å endre sin grunnleggende oppfatning om familiesituasjonen. Det er verdt å merke seg at foreldrenes daværende advokater ikke støttet foreldrene på å konfrontere barnevernet på dette punkt. *Budskapet var at det var nødvendig til en viss grad å bøye kne, erkjenne sine feil og love bot og bedring.*

Den samme innstilling preget i første omgang forsvaret da straffesak ble reist. Barnevernet hadde altså skrinlagt saken for sin del, men påtalemyndigheten reiste tiltale mot far sommeren 2011 etter straffeloven § 219. Far fikk høre at han burde erkjenne at han hadde gjort mange feil, at han hadde gått over grenser, at han på noen punk-

ter hadde overtrådt straffeloven. Han burde ikke hevde at han hadde gjort der riktige, men heller vektlegge formildende omstendigheter rundt det gale, og vise til at han prøvde å forbedre seg gjennom terapi. *Alt dette ble forsøkt, men til liten glede.* Resultatet ble en fellende dom på nesten alle tiltalepunkter i tingretten. Ett av punktene gjaldt at far skulle ha utsatt den mellomste gutten for psykisk mishandling ved at han måtte være vitne til at faren herset med eldstegutten. Dette fant tingretten absurd nok å domfelle for, i stedet for å innse den realitet at faren faktisk beskyttet den mellomste gutten mot den eldre broren.

Politiet presterte å sende en bekymringsmelding til barnevernet etter at dommen var avsagt, fordi dommeren hadde uttrykt at det var betenkelig at faren ikke fortsatte med sinnemestringskurs hvilket reiste tvil ved om han virkelig var på vei mot rehabilitering. På bakgrunn av denne bekymringsmeldingen (som ikke inneholdt noe annet nytt) satte barnevernet i gang kverna igjen. Dette kunne ikke ha annet enn negative effekter på familien. På dette tidspunkt i prosessen var imidlertid så mange sterke og fornuftige krefter involvert at undersøkelsessaken ledet frem til henleggelse, basert på *den sjeldne innsikt at det beste barnevernet kunne gjøre for familien var å holde seg unna*, slik at foreldrene kunne gjenvinne og styrke sin foreldreautoritet. På dette punktet må vi gratulere barnevernet med en god beslutning. Men mye tyder på at det var motvillig og under opplevelse av press.

En annen avdeling i bydelen hadde bevilget midler til miljøterapeutisk bistand til familien, og denne miljøterapeuten hadde et solid renommé og troverdighet. Hans arbeid med barna og familien over flere måneder ga grunnlag for en klar konklusjon. Familien fikk også god støtte fra spesialenheten under Oslo Universitetssykehus som utredet barna og veiledet familien. De var klare på at særlig eldstegutten krevde helt spesielle tiltak, derunder til tider kraftfull fysisk passivering som kunne fortone seg ganske dramatisk sett fra utsiden, dvs av personer som ikke hadde kjennskap til guttens spesielle karaktertrekk.

Fra defensivt til offensivt forsvar

Parallelt gikk straffesaken sin langsommelige gang. Etter tingrettens dom valgte den tiltalte en ny forsvarer. En helt annen strategi ble lagt til grunn for forsvaret. Nå ble det argumentert med at hele tiltalen var forfeilet og til skade for barnas interesser, og barnevern og påtalemyndighet ble kraftig kritisert. Også bistandsadvokaten og hjelpevergen ble kritisert for ikke å være annet enn et påheng til aktorstatet, uten kritiske spørsmål til barnevernets og politiets opptreden i saken. Til lagmannsrettssaken, som ble gjennomført i april 2013, var forsvaret også rustet med omfattende dokumentasjon blant annet fra de instanser som hadde forstått familiens behov og gitt reell hjelp (fastlege, skole, barnehage). Disse var også klare i sin vurdering av at barnevernets akutt plassering i august 2010 hadde vært til stor skade for barna og familien.

Et annet bevis som utvilsomt gjorde stort inntrykk på lagmannsretten, var autentiske videoopptak som familien hadde gjort hjemme. Som et ledd i behandlingen ved Oslo universitetssykehus, og for å sikre bevis mot ytterligere anklager, hadde familien funnet det nødvendig å sette opp videokamera i stua som gjorde kontinuerlig opptak. (Dette var eldstegutten kjent med, men det dempet ikke hans adferd. Dette kan bety at gutten søkte *hjelp i form av motstand*, og innerst inne ikke hadde noe ønske om å komme uhindret fra sin adferd. Eller det kan bety at han var så kortsiktig og umiddelbar i sitt vesen at kameraene ikke gjorde noe inntrykk.) Det ble vist et opptak der han først åpent trosser sin mor i hennes forsøk på grensesetting og deretter går videre med et direkte fysisk angrep på henne. Han velter henne over ende og holder henne i håret og slår hodet hennes mot gulvet uten å bry seg om hennes bønn om at han må stoppe. Dette skjer over lengre tid, mens yngstebarnet skriker forvilet. Etterpå samler han inn telefoner i huset for å hindre at moren kan ringe etter hjelp.

I et annet opptak så man hvordan han ved å kaste og true med golfballer holdt sin livredde mor i sjakk. Voksne naboer kom til hjelp, og også de ble holdt under kontroll ved guttens taktikk.

Født sånn eller blitt sånn?

Hvordan ble disse filmopptakene fortolket av aktor og bistandsadvokat? *Jo, for dem ble disse opptakene brukt*

som bevis på hvor ille fars mishandling måtte ha vært, når den kunne gi en slik oppførsel som resultat.

Følgelig måtte far få ekstra streng straff og, ifølge bistandsadvokaten, betale ekstra høy erstatning. De viste til at nevrologiske undersøkelser ikke hadde påvist konstaterbare avvik hos gutten, følgelig måtte oppdragelsen være forklaringen på hans adferd.

Dette kunne oppleves som rystende kynisk, men var likevel en argumentasjon i tråd med en forståelse i samsvar med dominerende tenkemåte i et samfunn der biologi og gener i liten grad ses som relevant for det som har med politikk, forvaltning, samfunnsfag og — ikke minst — pedagogikk, å gjøre. Og de forventet å vinne frem med den.

Det finnes imidlertid alternativer til den tenkemåten som dominerer det norske samfunn. I Steven Pinkers store bok *The Blank Slate – The Modern Denial of Human Nature* (Penguin Books 2002, foreligger ikke på norsk) oppsummeres i kapittel 19 om barn adferdsgenetikens tre ”lover” slik:

Den første loven: Alle menneskelige adferdstrekk er arvelige.

Den andre loven: Effekt av å bli oppdratt i samme familie er mindre enn effekten av genene.

Den tredje loven: En vesentlig del av variasjonen i komplekse menneskelige adferdstrekk kan ikke forklares verken av gener eller av familie.

Disse tre viktige innsiktene er uvanlig robuste etter psykologiske standarder, dvs *de er bekreftet gjennom en lang rekke empiriske studier*, foretatt i mange land og over en periode på flere tiår. Likevel er de her til lands dårlig forstått av psykologer flest og ukjent for de fleste som går for å være intellektuelle.

I boka *Født sånn eller blitt sånn* (Gyldendal 2010), som Harald Eia og Ole Martin Ihle utga i forbindelse med ”Hjernevask”-serien på NRK, formidles den samme adferds-genetiske innsikt. De forteller i kapittelet ”I de beste familier” om en stor undersøkelse som viste mangel på den forventede sammenheng mellom adferdsproblemer og hjemmemiljø, og de oppsummerer på en måte som passer godt på denne sak:

”Det var ikke kjeftingen som forårsaket barnas adferdsproblemer, det var omvendt....På sett og vis var det genene som påvirket miljøet”.

Hadde apparatet som skal hjelpe barn med problemer hatt en slik innsikt, kunne mye vært annerledes.

Om å motstå press

Aktors og bistandsadvokatens samkjørte kanonader var i dette tilfellet ikke nok til å prege lagmannsrettens selvstendige bedømmelse av det bevismaterialet den hadde fått seg presentert. *Det kan føre fram å stå for det du mener.* Dette er en viktig lærdom av saken. Det var både taktisk og prinsipielt riktig å trosse presset fra den massive mangel på klokskap som ble fremvist av barnevernet og påtalemyndigheten. De sistnevnte vant frem i tingretten. Hadde forsvaret gjentatt knebøyningene derfra, kunne det gått på samme måten i lagmannsretten.

Det vitner om selvtillit, *og det gir troverdighet* å stå opp for sine egen overbevisning selv når presset for å gi etter er sterkt.

Vi får håpe at dette nederlaget i retten gir gjenlyd, og at det fører til selvrefleksjon hos de relevante instanser. Men det er tunge krefter som er drivere bak en barnevernssak som dette, og vi vil nok dessverre igjen se groteske utslag av deres virksomhet.

Et rettslig etterspill er aktuelt i denne saken. Familien er påført store belastninger fra det offentlige maktapparat, og det gis muligheter for å holde myndighetene til ansvar. Selv om de har fått verdifull hjelp fra noen offentlige instanser, hadde familien i sum her uten tvil vært bedre tjent med å klare seg selv. Det offentlige har alt i alt

ødelagt mer enn det har bidratt.

Foreldre kan ha sine begrensninger, men så inkompetente til å ivareta sine egne barn som utenforstående myndighetspersoner i dette tilfellet har bevist at de kan være, det er foreldre sjelden. Og når inkompetanse regjerer i et offentlig myndighetsapparat som mener seg å skulle hjelpe barn, kan resultatet bli det motsatte av hjelp, snarere overgrep i offentlig regi.

For familien har denne seieren i retten vært avgjørende for at de voksne har kunnet bygge på sin naturlige foreldreautoritet og stole på at de i all hovedsak gjør det riktige når de handler i tråd med egne vurderinger og egen overbevisning. Det er ekstraordinært krevende å hankses med en gutt som Petter i familien, men desto mer tilfredsstillende å oppleve at det går mye bedre med gutten nå. Det ville ikke skjedd om man skulle fulgt oppskriften til barnevernet og politiet.

*

Artikkelen er skrevet av Øivind Østberg, som var tiltaltes advokat i den avsluttende ankesaken for lagmannsretten. Hans klient har akseptert at denne versjon av historien publiseres her. Det kan legges til at flere forsøk på å få større medier til å skrive om saken, så langt ikke har ført til respons.

Les også: [Respekt for foreldreskapet](#)

Dette innlegget ble publisert i [Barn og foreldreskap](#), [Menn og maskulinitet](#). Bokmerk [permalenken](#).

En kommentar til *Seier for familien*

Øivind Østberg sier:

12. september, 2013 kl. 15:24

Abonnenter på Lovdata kan finne dommen her

[http://websir.lovdato.no/cgi-lex/wiftsok?](http://websir.lovdato.no/cgi-lex/wiftsok?txt=text&button=%A0+S%D8K+%A0&emne1=&emne2=&emne3=&emne4=&instans=&dato=&publisert=&saksgang=&parter=&for)

[txt=text&button=%A0+S%D8K+%A0&emne1=&emne2=&emne3=&emne4=&instans=&dato=&publisert=&saksgang=&parter=&for](http://websir.lovdato.no/cgi-lex/wiftsok?txt=text&button=%A0+S%D8K+%A0&emne1=&emne2=&emne3=&emne4=&instans=&dato=&publisert=&saksgang=&parter=&for)

[Svar](#)

Maskulinist.no

Drives med kraft fra WordPress.